

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 8 juni 2020

Remissvar: Översyn av yrket personlig assistent, SOU 2020:01

Socialdepartementet har gett Akademikerförbundet SSR möjlighet att yttra sig direkt till departementet över rubricerat betänkande.

Betänkandets förslag i korthet:

Ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildnings- och kunskapsmaterial. Materialet bör vara digitalt och ska vända sig både till personliga assistenter, assistansanordnare samt assistansanvändare och deras närstående.

Kartlägg hur det förhöjda timbeloppet används (särskild kunskapspåfyllning, handledning mm).

Kartlägg hur vårdnära uppgifter tas om hand inom personlig assistans (delegerat ansvar och befogenheter enligt hälso- och sjukvårdslagen tex). Förslaget är att regeringen ger Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket om egenvård och vård på delegation tillämpas.

Ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för vårdnära uppgifter. Ny kunskap från IVO:s tillsynsuppdrag bör tas tillvara. Se punkt 3.

Låt de privata arbetsgivarna ta över sjuklönekostnaden från kommunerna. Idag får privata arbetsgivare ersättning av kommunen för sina assistenters sjuklön.

Ställ krav på kollektivavtalsliknande förhållanden för att få anordna personlig assistans. Kravet ska föras in i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Se över om hushållslagen behöver anpassas till dagens förhållanden. Denna lag (1970:943) utformades innan personlig assistans infördes för att reglera arbetsvillkoren för hemhjälp och barnpassning.

Inledning:

Akademikerförbundet SSR är ett fackförbund som organiserar många medarbetare inom den skattefinansierade välfärden i kommuner och regioner, men vi har även många medlemmar som arbetar inom de statliga trygghetssystemen som Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. Personlig assistans är ett viktigt yrke som har många beröringspunkter med flera av förbundets yrkesgrupper tex biståndshandläggare inom LSS.

Utredningen har kartlagt personliga assistenters arbetsförhållanden utifrån en bred ansats. Man har utgått från tidigare studier och statistik från Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket.

Akademikerförbundet SSR
Box 128 00, 112 96 Stockholm
08-617 44 00
kansli@akademssr.se
www.akademssr.se

SSR Direkt
Frågor om anställning och arbetsliv
08-617 44 71
ssrdirekt@akademssr.se

Medlemsservice
Frågor om medlemskap och avgifter
08-617 44 70
medlem@akademssr.se

Utredningen har också undersökt vilka arbetsuppgifter som kan ingå i yrket personlig assistans, hur behoven av kompetens kan tillgodoses samt lagt förslag på åtgärder för att säkerställa goda arbetsförhållanden.

Utredningen har utifrån ovanstående ingångar fört diskussioner med personliga assistenter, assistansanvändare, assistansanordnare, myndigheter, organisationer och forskare.

Kort sammanfattning av utredningens slutsatser:

Det finns ca 100 000 personliga assistenter i Sverige. Många arbetar bara enstaka timmar i veckan. Två tredjedelar av alla assistenter är anställda av privata utförare.

Utredningen konstaterar att de flesta personliga assistenter trivs bra i sitt yrke, men både innehåll och förutsättningar kan se väldigt olika ut. Orsaken till det är att det är assistansanvändarens behov som styr och ska styra. Därför är också uppsägningstiden vanligen 14 dagar eftersom ett uppdrag ska kunna avslutas med kort varsel om tex samarbetet inte fungerar eller behoven förändras.

Beroende på vem som är assistansanordnare påverkar det vem man har som arbetsledare och vilken introduktion och stöd man får för att göra ett bra jobb. Kommunalt anställda personliga assistenter får mer introduktion och kompetensutveckling än övriga.

Sedan 2011 behöver privata bolag och kooperativ ha tillstånd från IVO för att bedriva assistansverksamhet. För att få tillstånd krävs bland annat stabil ekonomi och kunskap om assistansverksamhet och arbetsmiljölagstiftning.

Slutligen konstaterar utredaren att staten har ett övergripande ansvar för personliga assistenters arbetsmiljöförhållanden.

Våra kommentarer:

Förbundet anser att de förslag som utredaren har lagt kommer att bidra till tryggare anställningsvillkor, utvecklat arbetsmiljöarbete samt en minskad osäkerhet om arbetsuppgifterna för personliga assistenter.

Vi delar utredarens syn på behovet av ett nationellt utbildnings- och kunskapsunderlag för samtliga berörda. De stora skillnader som idag finns kräver en nationell insats med inriktning mot en gemensam grundläggande kompetensplattform. Plattformen bör innehålla kunskaper om bemötande, etiska frågor, hygien och skyddskunskap samt grundläggande kunskaper om aktuell lagstiftning och ansvarsfördelning mellan olika aktörer.

Det är också nödvändigt med tydliggörande av ansvar och befogenheter mellan olika aktörer inom personlig assistans när det gäller egenvård och hälso- och sjukvård på delegation. Samt ett kunskapsstöd inom det området.

Vi vill särskilt trycka på att det är både rimligt och ur ett konkurrensneutralt perspektiv viktigt att de privata arbetsgivarna tar över sjuklönekostnaden för sina anställda. En sådan förändring bör leda till ett mer aktivt arbetsmiljöarbete som i sin tur bland annat påverkar sjukfrånvaron positivt.

Det är också viktigt att ställa krav på kollektivavtalsliknande förhållanden för att få anordna personlig assistans i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Då minskar risken att oseriösa aktörer söker till assistansbranschen. Samtidigt som personliga assistenter är bättre försäkrade.

Det är nödvändigt att anpassa Lagen om arbetstid med mera i husligt arbete (1970:943) eftersom den utformades innan personlig assistans infördes. Lagen tillämpas till stor del för personliga assistenter som är anställda av assistansanvändaren.

För övrigt kan vi konstatera att Försäkringskassan idag kan stoppa utbetalningar till assistansanordnare om de saknar tillstånd eller har förlorat sitt tillstånd att utföra assistans. Men assistansverksamheten kan fortsätta om assistansanvändaren väljer att själv betala assistansanordnaren med hjälp av assistansersättning. Försäkringskassan har gjort en framställan hos regeringen om att socialförsäkringsbalken ska ändras för att omöjliggöra detta. Vi delar uppfattningen att det är viktigt att åtgärda.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Vesna Jovic
Socialpolitisk chef